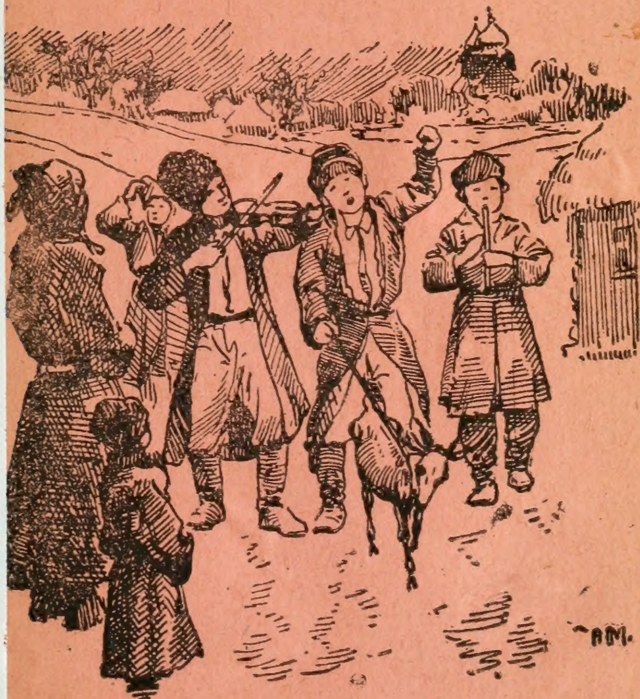
Народна Библіотека.

Ч. 6. 1921.

„ВЕРТЕПЪ“

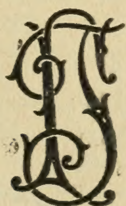

ЛЬВÔВЪ 1921
ДРУКАРНЯ СТАВРОПИГІЙСКОГО ИНСТИТУТА
пôдъ управою Ю. Сидорака.

Сильвестеръ Калинецъ.

„ВЕРТЕПЪ“

сценичный образокъ для колядникôвъ.

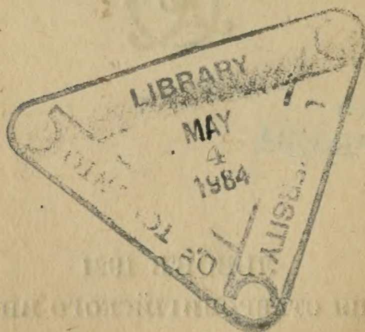

ЛЬВÔВЪ 1921
ДРУКАРНЯ СТАВРОПИГІЙСКОГО ИНСТИТУТА
пôдъ управою Ю. Сидорака.

ОСОБЫ:

Михайло, Степанъ, Гриць.	пастухи.

Жидъ.
Першій царь,
Другій царь,
Третій царь,

Вступне слово.

Вôдъ непамятныхъ часôвъ задержався у насъ прегарный звычай — ходити на Святый вечеръ „по колядѣ“. Збирается гуртокъ молодѣжи и ходятъ по хатахъ съ „вертепомъ“ (шопкою), звѣздою, або съ „козою“ и колядуютъ. Звычайно переодягаются хлопцѣ за пастухôвъ, жида, трьохъ царѣвъ, выголошуютъ всякіи промовы, въ якіи часто мѣшаютъ невôдповѣдны до святого празника жарты и бесѣды. Щобы отже „колядники“ могли вôдповѣдно до великого свята Рождества устроити ходженье съ „вертепомъ“, та не давати злого примѣру молодымъ дѣтямъ— неприличными жартами, — подаемо тутъ сценичный образокъ для колядникôвъ.

Думаемо, що сей образокъ и легкій до выученя, и своимъ змѣстомъ дасть вдоволенье такъ самымъ колядникамъ, якъ и тымъ, котры ихъ будутъ слухати, та причинится до пôднесенья святого Празника Рождества.

Вертепъ.

Входятъ въ хату два пастухи, Михайло и Степанъ зô словами: Дай Боже добрый вечеръ! (Третій пастухъ, жидъ и три царѣ зôстаютъ на дворѣ). Михайло и Степанъ колядуютъ (на нуту: Щедрый вечеръ всѣмъ намъ):

Нынѣ святый вечеръ, щаслива година,
Веселится дружно вся наша родина,
Ладо, ладо, ладо,
Всѣмъ на свѣтѣ радо,
Святый вечеръ на земли.

Михайло:
Слава Богу, що вже дôждалисьмо того вечера, бо по цѣлодневнôмъ бѣганю, вже й ноги зболѣли. Теперь вôдпôчнемо.
Степанъ:
Ой бо чоловѣкъ набѣгаеся черезъ цѣлый Божій день по сихъ горахъ та полонинахъ за стадомъ що и нôгъ справдѣ не чуе.
Михайло:
А нынѣ, то якъ на збытки, вôвцѣ наши бѣгали то сюды то туды якъ николи.
Степанъ:
Ая, таки такъ. А знаешь брате, яку я мавъ нынѣ дивну пригоду?

Михайло:

Яку?

Степанъ:

Въ само полудне, якъ сонце пригрѣло, мои вôвцѣ повлазили въ корчѣ, а я сѣвъ собѣ пôдъ сю стайню высѣчену въ скалѣ, куда мы въ часѣ дощу неразъ вôвцѣ заганяли. Сиджу я, дрѣмаю и гейбы заснувъ я и бачу, будто якiйсь богатый царь зъ численною дружиною входитъ до сеи стаенки, сѣвъ собѣ на стары ясла, гейбы на тронъ, а дворяне его падутъ передъ нимъ на колѣна, а цѣлый вертепъ ясно освѣтленый, а довкола повно цвѣтôвъ, повѣваютъ хоругви и менѣ такъ любо стало и солодко, та на жаль я пробудився, а ту ничого нема.

Михайло:

Отъ спится, тай снится. Сонъ мара, тай тôльки.

Степанъ:

О нѣ, Михайле, менѣ здаеся, що мôй сонъ вѣщуе якусь дивну новину, кобы хочь не щось злого.

Михайло:

Може вôнъ и що вѣщуе, ктожъ се може знати, отъ кобы мы тутъ мали такого, якъ той Iосифъ зъ Египту, що выкладавъ сны Фараонови, то вôнъ бы намъ пояснивъ сей сонъ. А такъ мы, неграмотны, ничого не втнемъ. (*По хвили*): Шкода надъ симъ голову собѣ ломати, отъ лучше ладнаймося до спочинку, бо нôчь мала, та треб зновь до роботы. (*Оглядаются за мѣсцемъ, де моглибъ лягти до сну*).

Грыць (*вбѣгае задыханый*):

Михайле! Степане! Скоро ходѣтъ за мною!

Михайло и Степанъ (*перестрашены*):

Що таке сталося?

Степанъ:

Певне вовкъ закрався въ вôвчарню, що?

(*Жидъ входитъ тихцемъ, стае собѣ зъ боку и прислухуеся*).

Грыць:

Нѣ, не те! Збирайтесь, ходѣтъ скоро за мною, щось побачите, нынѣ ожиданый Месія прійшовъ на свѣтъ.

Михайло:

Де?

Грыць:

Ходѣтъ! Недалеко!

Михайло:

Ха, ха, ха! Де, тутъ на поли? Въ сихъ полонинахъ безлюдныхъ мавъ бы родитися Месія? Отъ не дайтеся высмѣяти!

Грыць:

Невѣрный! Ходи, то побачишь!

Степанъ:

Я тобѣ казавъ Михайле, що мôй сонъ дивну новину вѣщуе, ось и маешь тую новину. Месія прійшовъ на свѣтъ.

Михайло:

Нѣ, вы оба щось гейбы не при своѣмъ розумѣ.

Грыць:

Не говори богато, лишь ходи! Я знаю що говорю. Ходи, переконаешься.

Степанъ:

А де, далеко?

Грыць:

Та нѣ! Ось въ тôй печерѣ пôдъ дôбровою, куда мы въ часѣ слоты череду заганяли, зъ вôдтамъ бье така яснôсть, що ось ажь сюды видко.

(*Сли „Вертепъ“ граеся на сценѣ въ театрѣ, то сцену можна зъ-за кулисъ освѣтити бенгальскимъ огнемъ; колядникамъ, ходячимъ по хатахъ съ колядою, не порадно се дѣлати зъ огляду на то, що не можна по селахъ — де суть соломяны дахи, оперувати бенгальскими огнями*).

Михайло:

Якъ же се сталося? Кто тобѣ таке говоривъ?

Грицъ:

Якъ вы тôлько вôдôйшли вôдъ мене, а я лишиься сторожити вôвцѣ, сѣвъ я собѣ пôдъ колибу и вечеряю, а тутъ нагло коло тои онъ печеры заяснѣло, гейбы пожаръ пôднявся, я встаю и хочу втѣкати, а тутъ и коло мене стало наразъ ясно и я бачу передôмною ангела въ снѣжно бѣлôй суконцѣ, котрый заступае менѣ дорогу и каже: Стôй, не бôйся сыну Израиля, приходитъ часъ веселости, радôсну вѣстку тобѣ голошу, Месія прійшовъ на свѣтъ, принявъ людске тѣло на себе, бѣжи и дай знати товарищамъ! Спѣшѣтъ всѣ до вертепу, тамъ найдете маленьку дитину въ яслахъ на сѣнѣ, се Христосъ, сынъ Божій, вôддайте ему поклôнъ!

Жидъ (*высуваючись впередъ*):

Кикъ на него. Що я чую? Месія народилося, ай вай, жартуйте нѣврѣки — здоровы, але я вамъ скажу, що ваше мове до ничого. Що вы собѣ гадаете, що Месія лежало-бы въ яслахъ на сѣнѣ, ще до того въ стайня на поли? (*До Гриця*): Зъ тебе Грицю а мишуге гой! Месія, якъ буде потребовало народитися, то не въ стайня, а въ божниця и то вôдъ саме панѣ рабѣновои, або его дочка. Що вы гои знаете! Месія въ яслахъ на сѣнѣ! Смѣхъ таке говорити. Месія лежати буде на таке цалкомъ файнъ подушке зъ атласове пошевке, Месія буде сидѣти на тойре и буде собѣ заѣдати а бѣле локшины, а солодке кугель, и буде такъ намъ панувати, щобъ мы могли все а гитъ гешефты робити и много гроша мати, а мы будемо ему спѣвати маюфесъ, таки а зой, я вамъ кажу, що вы знаете!

За сценою (а если колядники ходятъ по хатахъ, то въ сѣняхъ) чути спѣвъ:

„Слава во вышнихъ Богу и на земли миръ, во человѣцѣхъ благоволеніе!“

Грицьь:
Братя! Чи чуете спѣвъ? То Божому Дитятку такъ спѣваютъ.

Михайло:
Га, ходѣмъ до сеи печеры, переконаймося, бо менѣ все ще не хочется вѣрити, щобы Месія такъ бѣдно приходивъ на свѣтъ.

Жидъ (*утѣшно*):
Правда, що нѣ? Видишь Михайло, ты маешь мôй розумъ.

Степанъ:
Замовчи жиде! Не наша голова надъ симъ роздумувати, для чого Месія такъ бѣдно приходитъ на свѣтъ, лучше подумаймо надъ симъ, що мы ему въ дарѣ принесемо, прецѣнь такъ голоручь не пôдемо его витати.

Михайло:
Та що мы понесемо, коли сами ничого не маемо, хиба щось зъ нашои череды.

Грицьь:
Я беру найкрасшу бѣлу овечку.

Степанъ:
А я найбôльшого барана.

Михайло:
А я козу зъ козляткомъ.

Степанъ:
Ось бачите, вже и дарунки суть, съ голыми руками не пôдемо.

Спѣваютъ:

Дивная новина
Нынѣ Дѣва сына.
Породила въ Вефлеемѣ
Марія едина!

Не въ царскôй палатѣ,
Но межи быдляти
Во пустынѣ, во яскинѣ,
Всѣмъ треба то знати.

Жидъ:

Ну и говори съ а мишуге гой! Якъ воно собѣ спѣвае. Я йду таки заразъ сказати се на нашъ рабинъ, оно вамъ всѣмъ зробитъ а капуресъ. А воно мудре нѣвроки, оно бублія щодень читае, зъ борода кивае и все добре знае.

Степанъ:

Иди дурный жиде, мы ни тебе, ни твого рабина не лякаемось. Иди доки твоя борода цѣла, а то такого дôстанешь вôдъ насъ гамана, що до смерти его не забудешь.

Грицъ:

Чуете, знову спѣвъ!

Входятъ три цари спѣваючи;

Богъ Предвѣчный народився,
Прійшовъ днесь изъ небесъ,
Щобы зрѣвъ людъ свôй весь,
И утѣшився?

Въ Вефлеемѣ народився,
Месія Христосъ нашъ
И панъ нашъ для всѣхъ насъ,
Намъ народився.

Пастыри:

Тріе цари, де идете?

Цари:

До Вефлеемъ мѣста,
Де Дѣва Пречиста,
Сына зродила.

По скôнченю пѣснѣ три цари поздоровляютъ;

Дай Боже добрый вечеръ!

Пастыри (*кланяются низко*):

Дай Боже здоровля!

Першій царь:

Якъ добре, що мы васъ тутъ стрѣнули. Мы идемо зъ далекихъ сторôнъ, зô всходу. Намъ показалася звѣзда, котра вѣщуе приходъ Месіи. За тою звѣздою мы идемо, та зайшли ажь сюда и тутъ намъ звѣзда погасла, мы опинились середъ поля, та не знаемо куды намъ теперь ити. Може вамъ що вѣдоме, де тутъ Месія народився?

Грицько:

Знаемо, знаемо, славны цари всходу, и мы якъ разъ туды выбираемся, такъ пôдемо разомъ.

Другій царь:

А далеко ще буде зъ вôдси?

Жидъ:

Ой вай! Мене вы спытайте, а я вамъ панове скажу, що до той вашъ бѣдный Месія ще дуже далеке дорога, якъ не вѣрите, вы мене спытайте, бо будете дармо ити, бо вы его не найдете, бо его нигде нема. А зрештою я вамъ ще щось скажу, вы спытайте на нашъ рабинъ, воно вамъ найлучше скаже, воно рôжны бубліи читае, воно всьо знае, воно навѣть знае, що вчера було, таки а зой, кобъ я такъ здоровъ бувъ.

Михайло:

Мовчи жиде! Ты гадаешь, що ты зо своею Рифкою говоришь? (*до царѣвъ*): Проспмо съ нами, се недалеко, пôвъ годины ходу.

Третій царь: Ну, то славити Бога, що вже находимося на тôй святôй земли, де пôсля предсказаня пророкôвъ, мае прійти Месія на свѣтъ. И ты Вифлееме земле Юдова, хотя мале мѣсточко,

но ничимъ не менше межи князями Юдовыли, бо изъ тебе выйде вождъ, котрый спасе Израиля.

Жидъ:

Гой все таки а мишуге гой! Тьфу. Я не дивуюся тымъ пастухамъ, що они вѣрятъ въ такіи дурницѣ, бо то просты неучены гои, але дивно менѣ за тыхъ вельможныхъ панôвъ, що они нѣвроку, таке богате, таке мудре и вчене, а вѣритъ въ така байка-небылиця, що Месія прійшло на свѣтъ тутъ у поли, въ стайни, межи худоба!

(Тымчасомъ цари и пастыри свѣваютъ):

Возвеселѣмся всѣ дружно нынѣ,
Христосъ родися въ бѣдной яскинѣ
Послѣднимъ вѣкомъ
Ставъ чоловѣкомъ,
Всѣ утѣшайтесь на землѣ.

Всѣ утѣшайтесь на землѣ гойно,
Славу воздайте Ему пристойно,
Пожаданному
Зъ неба данному,
Который весь свѣтъ окупивъ.

По спѣвѣ выступае съ желанями:

Грицъ:

А за симъ словомъ вѣнщуемо вамъ чесный господарю*) всякого гаразду, якъ собѣ въ Господа Бога желаете, нехай вамъ такъ станеся, якъ собѣ въ думцѣ думаете. Поможи Вамъ Боже тіи свята мирно провести, та другихъ у радости и веселости щасливо дочекати. А намъ колядникамъ ласкавы будьте не за зле мати, що мы у вашъ чесный та величный дворъ повернули. Поверни

---

*) або Отче духовный, чесна господине и т. д. вôдповѣдно до того, де колядники колядуютъ.

до васъ Господи Боже ласкою своею небесною на цѣлый рôкъ и вѣкъ таке вамъ вѣншуемо та низко кланяемось. Въ здоровлю и гараздѣ оставайте, Христосъ раждается!

Одинъ зъ царѣвъ:

Въ сей щасливый святый вечеръ, нехай вамъ всѣмъ щастье усмѣхнеся!

Такъ, якъ сегодня весело засѣдаете до святои вечери, такъ нехай весело уплывае вамъ цѣле житье!

Нехай у вашу хату сплыве благодать Того, котрый сегодня на свѣтъ приходитъ.

Христосъ раждаетса! Славите Его.

Жидъ *(дзвонитъ пушкою):*

И я вамъ всѣмъ вѣншую,
Тай вѣншувати не перестану.
Поки що не дôстану.

(Ходитъ съ пушкою до кождого зъ присутныхъ, та збирае „коляду").

При вôдходѣ спѣваютъ всѣ:

Въ Вефлеемѣ днесь Марія Пречиста,
Породила во вертепѣ намъ Христа,
Слава во вышныхъ Богу,
Слава во вышныхъ Богу,
И миръ всѣмъ — на земли.

Колядники съ медведемъ.

Выступае тутъ 3 колядникôвъ. Одинъ яко сельскій парубокъ, другій переодѣтый за цыгана, третій за медведя (въ кожусѣ переверненôмъ на верха вовною).

Цыганъ держитъ медведя на ланцуху, въ другôй руцѣ костуръ.

Входятъ въ хату и спѣваютъ яку нибудь коляду. Медвѣдь пôдчасъ спѣву тавцюе. По скôнченю коляды веде колядникъ съ циганомъ таку розмову:

Колядникъ: Цыгане, дежъ ты бувавъ?
Цыганъ: Та я тутъ колядувавъ.
К. Ну, а для кого?
Ц. Для сусѣда мого.
К, А кто-жъ сей сусѣдъ?
Ц. Господарь якъ слѣдъ!
К. А жѣнка його?
Ц. То щось файного.
К. А якіи ихъ дѣти?
Ц. Мовъ рожевы цвѣты.
К. А чи е дочка?
Ц. Мовъ русалочка.
К. Щожъ она дѣе?

Ц. Сорочку шіе!
К. А се знову кому?
Ц. Свому милому!
К. Колижъ вѣнчанье?
Ц. Въ день по Іорданѣ!
К. Щожъ тамъ мутъ ѣсти?
Ц. Колачи зъ мѣста.
К. Що-жъ тамъ мутъ пити?
Ц. Ой меды сыты!
К. Кто-жъ тамъ ме грати?
Ц. Цыганы, — брате!
К. А ты будешь гравъ?
Ц. Нѣ, лишь танцювавъ.
К. Ходи вже домôвъ.
Ц Ба, я зголоднѣвъ!
К. А щожъ бы ты зъѣвъ?
Ц. Миску пирогôвъ.
К. Не для вашецѣ!
Ц. Тамъ борщъ у печѣ.
К. Та бо не для насъ.
Ц. Тамъ горѣвки фасъ.
К. Але не тобѣ.
Ц. Якôй-жъ хоробѣ?
К. То колядникамъ!
Ц. Я самъ раду дамъ.
К. А будешь битый!
Ц. Та, кобъ лишь сытый.
К. Ты-жъ такъ зголоднѣвъ?
Ц. Такъ, якъ сто чортôвъ.
К. Ты-жъ не вечерявъ?
Ц. Якъ еще вчера!
К. Теперь вже ходѣмъ
Ц. Стôй, най ся наѣмъ.
К. Та жъ ты безличный!
Ц. Тутъ книшъ пшеничный.
К Та майже встыдъ!
Ц. Ой, живôтъ болитъ.

К. Теперь вже рушмо!
Ц. Ходѣмъ бо душно.

Потômъ ходитъ цыганъ съ медведемъ помѣжь людей и збирае „коляду“; коли вже обôйшовъ всѣхъ — спѣвае а медвѣдь гуляе.

Спѣвъ цыгана.

Попôдъ небеса летитъ ковбаса́,
А трохи зъ низка летѣла кишка.
А якъ летѣли дуже упрѣли,
Дуже упрѣли, на банта сѣли.
Ковбаса каже: Ба, я славнѣйша.
А кишка каже: Я поживнѣйша.
Ковбаса каже: Шабля на клинку,
Ставаймо обѣ до поединку.
Сталися они рубати-брѣти,
Стало зъ ковбасы дрантье летѣти.
Гей почувъ тее гречный молодецъ
Гречный молодецъ, кôтъ Мацько стрѣлецъ.
Та якъ се почувъ и на пôдъ пôшовъ
Тай вже ковбасу безъ душѣ найшовъ.
Гей ставъ же-жъ бо вôнъ думку думати,
Де бы неббжку, тай поховати?
Поховавъ бымъ тя, треба попôвъ сѣмъ,
Лучше, я тебе ковбасочко зъѣмъ.
Гей ковбасу ѣвъ, тай все воркотѣвъ:
„За твою душу, ѣсти тя мушу!“
Дивится кишка изъ бантôвъ нишкомъ:
„Вѣчная память — тобовъ ся давлятъ!

По тôмъ колядники выходятъ зъ хаты.

Ходоровъ 1921.

С. Калинецъ.

MAY
1
1952

„Народна Библіотек[а]

под редакціею

Гр. Ганулякa

Львôвъ, Куркова 10.

выходитъ неперіодичными выпуска[ми]

До теперь выйшли:

Ч. 1. **Въ тôй самôй хатѣ,**
три обр. зъ житя народа, съ спѣвами.

Ч. 2—3. **Лемкôвскій спѣванникъ**
въ 2. выпускахъ.

Ч. 4. **Нôчь передъ Новымъ Рокомъ**
(Маланкинъ вечеръ)
3 сценичны картинки.

Ч. 5. **Панасова Настуня.**
оповѣданье зъ вôйны.

На дняхъ выйдутъ зъ друку:

Ч. 6. **Вертепъ,**
сцен. образокъ для колядникôвъ.

Ч. 7. **Щедрôвки.**

Ч. 8—10. **„СТРАХОПУДЪ“,**
Календарь сатирично гумористичный на 1[…]

Кождый выпускъ — 25 Мп.

Адресъ редакціи:

Гр. Ганулякъ, Львôвъ, Куркова 10

